

Гукі мовы

па-беларуску гук	па-руску звук
---------------------	------------------

Успомніце з урокаў рускай мовы _____

З чаго складаюцца словы?

122. Вымавіце словы. Назавіце па парадку гукі ў кожным з іх.

Дзяцел, воўк, пчала, джала, ластаўка, шчупак.

Назавіце тыя гукі ў словах, якіх няма ў рускай мове. У якім слове сустрэліся два «асаблівыя» гукі беларускай мовы?

Словы складаюцца з гукаў мовы.
Гукі мы чуем і вымаўляем.

123. Прачытайце скорагаворкі. Вымавіце словы, якія адрозніваюцца адным гукам. Выпішыце іх.

Сава́ саву́ спалохала ў́ соснах.

Соні сняцца суніцы, Тоні сняцца куніцы.

суніцы — рус. *земляні́ка*

124. Замяніце адзін гук у словах. Назавіце НОВЫЯ СЛОВЫ.

зайка
[м] [ч] [л]

каза
[с] [р]

бык
[у] [а] ?

дом
? ?

125. Да прапанаваных слоў падбярыце словы, якія адрозніваюцца адным гукам.

жук — ...

бычок — ...

вожык — ...

кошка — ...

сом — ...

мошка — ...

Запішыце пары слоў.

У з о р: леў — лес.

126. Прачытайце верш. Калі ў бары паспяваюць чарніцы? Як яны малююць губкі?

Чарніцы

Абвяшчае бор, бор
на паляне збор, збор.
Чорныя чарніцы,
нібы чараўніцы,
сыплюцца ў кубкі
ды малююць губкі.

Д. Бічэль.

Назавіце словы, якія адрозніваюцца адным гукам.

Рм Хто з вас збіраў чарніцы? Як гэта трэба правільна рабіць? Чым карысныя чарніцы?

127. Якія словы можна скласці з гукаў [с], [н], [о]? Дапоўніце сказ патрэбным словам.

Спіць спакойна стары сом, бачыць ён салодкі ... . (С. Касенка.)

Запішыце сказ.

Абзначэнне гукаў на пісьме літарамі

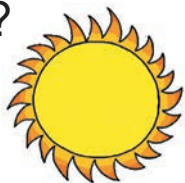
па-беларуску
літара

па-руску
буква

Успомніце з урокаў рускай мовы _____

Для чаго неабходны літары?

128. Разгледзьце малюнкi. Што на iх адлюстравана?

с, н, о, ц, а

в, с, я, л, к, ё, а

а, х, м, р, а

з, р, о, к, а

З літар пад малюнкамі складзіце і запішыце словы.

Гукі на пісьме абзначваюцца літарамі.

Успомніце _____

Якімі літарамі абзначваюцца гукі [дз'], [дж], [ў']?

129. Прачытайце. Пра якую пару года гаворыцца ў тэксце?

Верасень — першы месяц восені. У верасні зацвітаюць верасы. У кастрычніку шмат пахмурных дзён. У лістападзе часта ідуць дажджы.

Вымавіце па парадку гукі і назавіце літары ў выдзеленых словах. Спішыце першы і чацвёрты сказы.

130. Прачытайце. Чым асенні лісток падобны на птушанятка? Што аўтар называе жоўтым статкам?

Лістапад

Як малое птушанятка,
перабег лісток дарожку.
Кінуўся за жоўтым статкам,
мільганулі толькі ножкі.

Васіль Вітка.

ста́так — рус. *ста́до*

Вымавіце па парадку гукі, назавіце літары ў выдзеленых словах.

Запішыце словы з літарай ў.

Успомніце з урокаў рускай мовы _____

Ці абазначае гук літара **ь**?

131. Прачытайце прыказкі. Чым адметная восень?

1. Увосень работ восем. 2. Багата вясна кветкамі, а восень палёткамі.

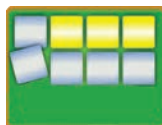

палётак — пóле

Выпішыце словы, у якіх літар больш, чым гукаў.
Назавіце словы, якія адрозніваюцца адным гукам. Якімі літарамі яны адрозніваюцца?

Гульня «Абракадабра».

132. Прачытайце. Вымавіце па парадку гукі, назавіце літары ў выдзеленых словах.

Паўлік любіць **восень**. Але **толькі** тыя дні, калі няма **дажджу**.

Спішыце. Падкрэсліце літару, якая не абазначае гук.

Беларускі алфавіт

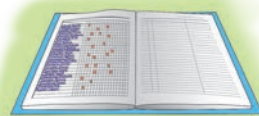
133. Прачытайце назвы літар беларускага алфавіта на форзацы вучэбнага дапаможніка. Палічыце колькасць літар.

Назавіце літару, якой няма ў рускім алфавіце. Якія літары па-рознаму называюцца ў рускай і беларускай мовах?

Назавіце «суседзяў» літары ў алфавіце.

Разгледзьце малюнкi. Для чаго чалавеку трэба добра ведаць алфавіт?

Знайдзіце ў арфаграфічным слоўніку словы *дождж, месяц, кватэра*.

Гаварыце правільна _____

У алфавітным парадку.

Завяжы вузялок!

Напісанне слоўнікавых слоў можна праверыць па арфаграфічным слоўніку.

134. Пастаўце літары кожнага радка ў алфавітным парадку, назавіце дзве наступныя літары. Запішыце.

ё, е, з, ж, і, .., ..

х, ў, т, у, ф, .., ..

л, о, м, п, н, .., ..

135. Паслухайце верш. Чаму Ганулю можна назваць мамінай памочніцай?

Маленькая памочніца

Хоць маленькая Гануля,
а памочніца матулі.

Адпачне яна нямнога,
падмяце тады падлогу.

Зробіць школьныя заданні
без памылак, са стараннем.

Сшыткі, кніжкі, ручку, гумку
зложыць акуратна ў сумку.

Посуд вымые Гануля.
Задаволена матуля.
А. Дзеружынскі.

Прачытайце сказ, у якім сустракаюцца назвы школьных прылад. Выпішыце гэтыя назвы ў алфавітным парадку.

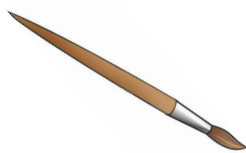
136. Дапоўніце сказ назвамі школьных прылад. Упішыце іх у алфавітным парадку.

ручка

гумка

пэндзлік

аловак

У рукзаку ляжаць ..., ..., ..., ...

Як яшчэ называецца сумка, з якой ходзяць у школу?

137. Складзіце слова — назву школьнай прылады з пяці літар.

Першая літара слова стаіць за О,
другая літара — перад Ё,

трэцяя — паміж М і О,
чацвёртая — першая літара алфавіта,
пятая — за К.

Дапоўніце гэтым словам сказ. Запішыце.

Ручкі, алоўкі, гумку і пэндзлік кладуць
у ... .

138. Расшыфруйце і запішыце словы. Лічба ў клетцы ўказвае на парадкавы нумар літары ў алфавіце.

17	6	н	1	13
----	---	---	---	----

17	1	17	к	1
----	---	----	---	---

17	1	р	т	ф	6	13	ь
----	---	---	---	---	---	----	---

Знайдзіце запісаныя словы ў арфаграфічным слоўніку. Пастаўце лічбы ад 1 да 3 над словамі ў той паслядоўнасці, у якой яны размешчаны ў слоўніку.

139. Дапоўніце сказ слоўнікавым словам.

Маленькі ... — гэта рукзачок.

Запішыце сказ пад дыктоўку настаўніка.

140. Прачытайце верш. Чаму ён мае такую назву?

Ягадныя месяцы

Чэрвень спёліць
чорныя чарніцы.
Ліпень дорыць
зорныя маліны.
Жнівень запрашае
браць брусніцы,
верасень прыносіць
журавіны.

М. Пазнякоў.

Выпішыце з верша ў адзін слупок назвы месяцаў года ў алфавітным парадку.

Выпішыце ў другі слупок назвы ягад у алфавітным парадку.

Назвы якіх месяцаў года пачынаюцца з адной літары? У якой паслядоўнасці яны будуць размешчаны ў арфаграфічным слоўніку?

141. Назавіце тых вучняў класа, якія маюць аднолькавыя імёны. Вымавіце прозвішчы гэтых вучняў у алфавітным парадку.

142. Спішыце загадку. Расшыфруйце і запішыце слова-адгадку.

Палачкі чароўныя
пакідаюць след,
імі каляровы
мы ствараем свет.
С. Валодзька.

1	13	16	22	12	10
---	----	----	----	----	----

Напісанне вялікай літары ў словах

143. Прачытайце скорагаворкі. Навучыцеся правільна вымаўляць іх.

Пракоп і Барыска елі барбарыскі.
На прагулку ў парк прыйшлі **Патап і Карп.** (*М. Пазнякоў.*)

Чаму выдзеленыя словы напісаны з вялікай літары? Выпішыце імёны людзей.

З вялікай літары пішуцца:
імёны, імёны па бацьку, прозвішчы
людзей;
клічкі жывёл.